

Szódás-szikes Szimpózium Budapest, 1964. aug. 9—16

A magyar talajtani tudomány a szikes talajok — közöttük a szódás-szikes talajok — tanulmányozásában nevezetes eredményeket ért el. Treitz Péter, 'Sigmond Elek munkássága annak idején éppen a szikesek tanulmányozásával állította a magyar talajtani tudományt a nemzetközi élvonalba és szerzett számára elismerést. Neves talajkutatók — Arany S., Herke S., Prettenhoffer I., di Gléria J., Mados L. és mások-munkálkodtak a hazai szikes talajok alaposabb megismerésén, a javítás és hasznosítás módszereinek kialakításán. A felszabadulás után — különösen az utóbbi évtizedben — a szikes talajok kutatásában újabb jelentős fellendülés figyelhető meg. E szemléletében korszerű, eredményeiben jelentős szik-kutatási irányzat hazánk határain túl is elismerést vívott ki magának. Ez szolgáltatott alapot ahhoz, hogy Budapesten rendezzék meg azt a nemzetközi tudományos összejövetelt, amely a szódás-szikes talajok földrajzi elterjedéséről, keletkezési törvényszerűségeiről, termékenységről, javításának, hasznosításának módjairól szerzett legújabb ismereteket volt hivatva áttekinteni és összegezni.

A szikes talajok — közöttük a szódás-szikesek — tanulmányozásának jelentősége napjainkban egyre fokozódik. Ilyen talajokat a föld számos országában találunk, de különösen sokat éppen olyan országokban, amelyek most tesznek igen nagy lépéseket nemzeti gazdaságuk megalapozása és fejlesztése terén. A közelkelti államokban, Afrikában, Dél-Ázsiában, Dél-Amerikában stb. levő fejlődő országok gazdasági élete számára nagy jelentőségűek a szódás-szikes talajok megismerésének és hasznosításának új eredményei. A fejlett gazdasággal rendelkező államokban — Szovjetunióban, Egyesült Államokban stb. — is nagy figyelmet szentelnek e talajoknak, szakemberek és kutatási intézmények sora foglalkozik tanulmányozásukkal.

Ezzel magyarázható, hogy az UNESCO is felkarolta a szódás-szikes talajokra vonatkozó tudományos kutatások tapasztalatai nemzetközi kieserélésének ügyét és a Magyar Tudományos Akadémiával kar-

öltve megrendezte Budapesten a Szódás-szikes Szimpóziumot.

A Szimpóziumon 23 ország képviseltette magát, csaknem 100 volt a résztvevők száma. A rendezvényen mintegy harminc előadás, ill. koreferátum hangzott el. Az előadásokat követő viták, valamint a véleményeserek egyéb alkalmi lehetősé tették a kutatók számára az egymás munkájáról való sokoldalú tájékozódást. A magyar szakemberek széles köre első kézből nyert információk alapján szerezhetett áttekintést a témára vonatkozó kutatások állásáról.

A tanácskozást V. A. Kovda, az UNESCO Természettudományi Főosztályának vezetője, a Moszkvai Állami Egyetem professzora előadása vezette be. Széles áttekintésben foglalkozott a szódás-szikes talajok földrajzi elterjedésével a különböző kontinenseken és a földrajzi elterjedés néhány jellegzetes törvényszerűségével. Ismertette a szódás-szikesedés jellegzeteségeit, rámutatva arra, hogy a szikesedés különböző formái közül a szódás elszikesedés eredményeként csökken legerőteljesebben a talaj termékenysége. Összefoglalta azoknak a kutatásoknak mai állását, amelyek a természetben végbemenő szódaképződés folyamatait igyekeznek felderíteni. Az elsődleges ásványok mállásánál felszabaduló anorganikus fizikokémiai átalakulások, valamint oxidációs-redukciós mikrobiológiai folyamatok útján keletkező szóda mozgását, felhalmozódásait, fizikokémiai tulajdonságait részletesen elemelve világított rá a szódának a szikesedési folyamatokban játszott különleges szerepére. A szódás-szikes talajok hasznosításának problematikáját tárgyalva nagy figyelmet fordított a gazdaságosság elvére, ami ezeknél a viszonylag legnehezebben javítható szikes talajoknál különösen fontos. A szódás-szikes talajok termékenységének tartós fokozására egyik elengedhetetlen feltétel a szóda forrásától elzárni a talajszelvényt, ami a legtöbb esetben a hidrológiai viszonyok rendezése útján valósulhat meg. A talajban felhalmozódott, a növényekre károsan ható szóda eltávolítása a talaj tulajdonságaitól és a természeti viszonyoktól függően

az öntözés útján megvalósítható kilúgzással és kémiai ágensek alkalmazásával történhet meg. Nagy jelentőséget tulajdonított előadásában a szódás-szikes talajok javításánál azok biológiai tevékenysége fokozásának is. Leszögezte, hogy elméletileg lényegében kidolgozták a szódás-szikes talajok megjavításának fő irányelveit, a gyakorlati megvalósításnál mindenkor a gazdaságossági kérdések mélyreható elemzése döntse el a hasznosítás szükségességét és a megvalósítás útjait. V. A. Kovda professzor sokoldalú előadása felölelte a szódás-szikes talajok problematikáját mind tudományos, mind gyakorlati nézőpontból. Számos magyar szerzőre is hivatkozott: Arany S., Sigmund E., Szaboles I., Máté F., Treitz P., Darab K. munkáit is felhasználta előadásának elkészítésénél. V. A. Kovda előadását mintegy 20 koreferátum követte, amelyek felölték a világ szinte valamennyi jelentősebb szikes övezetét.

Ez az előadássorozat különösen érdekes volt azért is, mivel a szakemberek egy konferencia keretében tekinthették át a különböző kontinenseken, országokban előforduló szikes talajokat. A számunkra viszonylag ismertebb szovjetunióbeli szikesekről V. V. Egorov, I. N. Antipov-Karataev, N. V. Orlovski, B. M. Agaev tartottak egy-egy előadást. K. V. Oprca, G. Sandu és J. Vlas Románia szikes talajait ismertették előadásaikban. L. Rajkov pedig Bulgáriáról adott ismertetést a tárgykörben. N. Miljkovic által a jugoszláviai szikesekről tartott előadás a magyar szikesekről tartott előadásokkal együtt tette szinte teljessé az európai szikesek áttekintését. Számos előadás távolabbi vidékek talajait hozta közel számunkra. Meg kell említeni S. P. Raychaudhuri ismertetését India szikes talajairól. J. C. Russel Irak, P. Buringh és szerzőtársai a Nílus-vidéke és Mezopotámia szikeseiről adtak képet. F. Fournier Afrika szikeseit, Nazir Ahmad pedig a pakisztáni szikeseket ismertette. P. Janitzky Kaliforniáról, A. Zavaleta, J. Ph. Culot által bejelentett anyagok pedig dél-amerikai szikesekről bővítették ismereteinket. Ez az előadássorozat különleges élmény volt a szikes talajokkal foglalkozó szakemberek számára nemcsak azért, mert igen széles földrajzi áttekintésben nyújtott a szikes talajokról ismertetést, hanem azért is, mert képet adott sok ország talajtani kutatásának helyzetéről, fejlettségéről.

Több koreferátum a szódás-szikesedés mechanizmusával foglalkozott. A magyar kutatók koreferátumai részben a szódaképződés biológiájának és fizikokémiájának kérdéseit (Darab K., Timár

Mné., Vámos R.), részben a szódás-szikes talajok kolloidikai (Máté F.) és mikromineralogiai tulajdonságait (Gerei L.) érintették.

A koreferátumok egy másik csoportja Szaboles Istvánnak, a Szimpozion elnökének a magyarországi szikes talajokról tartott előadásához kapcsolódott. Szaboles I. előadásában ismertette a hazai szikes vidékeinken előforduló jellegzetes talajtípusokat. Összefoglalta a szikesek előfordulására, képződésére, dinamikájára vonatkozó hazai eredményeket. Megismertette a Szimpozion résztvevőit a hazai szikjavítás és hasznosítás eredményeivel is. Az előadáshoz nyolc koreferátum kapcsolódott, amelyek jellegzetes szikes területek talajainak ismertetésével (Jassó F., Várallyay Gy.), a klasszikus szikjavítási módszerekkel elért eredményekkel (Herke S., Harmati I., Pretenhoffer, I.), a természetes szikes gyepek javításával (Gratzl D., Harmati I., Ábrahám L.), a kisadagú és koncentrált hatóanyagú javítóanyagok alkalmazásán alapuló újabb javítási eljárásokkal (Ábrahám L., Latkovic Gy.-né) foglalkoztak.

Szaboles I. előadása és a kapcsolódó koreferátumok nemcsak áttekintést nyújtottak a szódás-szikes talajok kutatásának hazai helyzetéről, hanem jól megalapozták a tanácskozást követő háromnapos kirándulást is. A Szimpozion külföldi résztvevői a kiránduláson személyesen győződhetek meg az előadásokon ismertetet szikes talajok tulajdonságairól, valamint a nagyüzemileg alkalmazott szikjavítási- és hasznosítási eljárások eredményességéről. Ennek is köszönhető, hogy a terepen a talajszelvények, kísérleti parcellák, talajjavítási munkafolyamatok mellett igen élénk és tartalmas eszmecsere alakult ki a látottakról. Ezt csak elősegítette a kirándulás jó időbeosztása, ami elegendő időt biztosított ezekre a véleményeserésekre, amelyek sok szakember szerint az ilyen jellegű rendezvények legtermékenyebb, leghasznosabb részét jelentik.

A Szimpozion keretében a résztvevők megtekintették a MTA Talajtani és Agrokémiai Kutató Intézetét, sőt a résztvevők egyes csoportjai más intézményeket is. Ezek a látogatások is kitűnő alkalmat nyújtottak a magyar szakembereknek kiváló külföldi talajkutatókkal való megismerkedésre, szakmai kapcsolatok létesítésére vagy fejlesztésére, a vendégeknek pedig arra is, hogy megismerjék a hazai talajtani kutatások sokoldalúságát és eredményeit.

A Szimpozion határozatokat fogadott el, amelyek kifejezték a résztvevők-

nek azt a kívánságát, hogy a megkezdett úton továbbhaladva a szódás-szikes talajok tanulmányozásában elért újabb eredmények megvitatására időről-időre hasonló rendezvényt kell szervezni és az eredmények kicserélésének más módokat is fel kell használni. Kívánatos lenne nemzetközi talajvizsgálati módszerkönyvben is rögzíteni a szikes talajok vizsgálatának korszerű módszereit.

A szódás-szikes talajokkal foglalkozó nemzetközi tanácskozás eredményeit értékelve mindenképp ismételt arra kell rámutatni, hogy annak budapesti megrendezése a magyar talajtan iránti nemzetközi elismerés megnyilvánulása.

A tanácskozáson magyar részről elhangzott előadások bebizonyították azt, hogy a szikes talajok tanulmányozása nálunk sokoldalúan, elméletileg korszerű színvonalon történik és egyben a mezőgazdasági termelés gyakorlata számára hasznosítható új eredményeket teremt.

Jelentős állomás volt a Szimpoziium a magyar talajtani tudomány nemzetközi kapcsolatainak fejlődése szempontjából is. A magyar talajtan a század elején igen nevezetes szerepet játszott az akkor legkorszerűbb dokusaevi irányzat terjesztésében, nyugat felé történő közvetítésében. Ma hasonló feladat szintén adódik, hiszen a talajtani tudományban megfigyelhető erőteljes szemléletbeli megosztottság fokozatos megszüntetése csak a nemzetközi tudományos kapcsolatok fejlesztésével remélhető. Minél erőteljesebben képviseljük a nemzetközi tudományos közéletben a korszerű szemléletet, meggyőző tu-

dományos eredményekkel alátámasztva, annál jobban hozzájárulunk az említett célhoz. A magyar talajtannak ehhez ma jók a lehetőségei és a Szódás-szikes Szimpoziiumot ilyen nézőpontból is jelentős előrelépésként értékelhetjük.

A Szimpoziium jó szervezése és a magyar résztvevők tartalmas szereplése igen kedvező benyomást tettek a világ különböző részéből érkezett résztvevőkre. Ezt nemcsak a Szimpoziiumon elhangzott megnyilvánulásokból lehet megállapítani, hanem a Szimpoziiumot időben közvetlenül követő VIII. Nemzetközi Talajtani Kongresszuson tapasztaltakból is, ahol többször történt hivatkozás a Szódás-szikes Szimpoziiumra, de mindenkor az elismerés hangján.

Az 1964. évi budapesti Szódás-szikes Szimpoziiumon bővült tudásunk és látókörünk. Ezt mindennapi munkánkban hasznosítva, az eddiginél eredményesebben munkálkodhatunk a tudományosan megoldásra érett és a mezőgazdasági termelés által felvetett kérdések eldöntésén. Ehhez további segítséget ad, ha fenntartjuk és továbbfejlesztjük a Szimpoziiumon megalapozott termékenyítő és gondolatébresztő nemzetközi tapasztalateserét és kapcsolatokat. Azok, akik a Szimpoziium színvonalas tudományos előkészítését, jól szervezett, gördülékeny lebonyolítását fáradságot nem kímélve biztosították, az egész magyar talajtannak tettek maradandó, jó szolgálatot.

MÁTÉ FERENC

Érkezett: 1964. október 30.